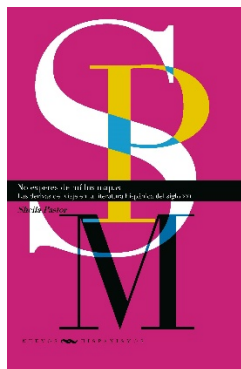

«No esperes de mí los mapas», de Sheila Pastor

Per Escola de Llibreria | dv., 23/05/2025 - 08:30

Pastor, Sheila. *No esperes de mí los mapas: las derivas del viaje en la literatura hispánica del siglo XXI*. Madrid: Iberoamericana; Frankfurt am Main: Vervuert, 2023. 282 p. (Nuevos hispanismos; 27). ISBN 978-84-9192-329-9. 34 €.

L'editorial Iberoamericana-Vervuert és sens dubte una de les cases més prestigioses per als investigadors i professors en literatura espanyola i hispanoamericana. El rigor en la selecció dels seus títols, així com les correctes tasques d'edició dels originals, fan d'aquest nom una fita ineludible per a tot aquell qui vulgui aprofundir en els seus coneixements sobre un determinat autor, període, època de la nostra història cultural a ambdós costats de l'Atlàntic. Així, la col·lecció «Nuevos hispanismos» va donar llum l'any 2023 al volum que us presentem: *No esperes de mí los mapas*, de Sheila Pastor, títol suggeridor i que recull, poèticament, una de les principals hipòtesis del llibre. El subtítol precisa una mica més el contingut i l'abast: *Las derivas del viaje en la literatura hispánica del siglo XXI*.

Sheila Pastor ha fixat un corpus general, d'àmbit transatlàntic, de quaranta-cinc obres de literatura de viatges, de les quals n'ha triat nou per tal d'argumentar la seva particular mirada sobre l'evolució del gènere en les dues dècades llargues de segle que ja portem i intentar-ne una taxonomia que, sense ser restrictiva o limitant, pugui ajudar a la lectura o a l'exegesi d'aquestes obres. Els nou llibres escollits són: *Poste restante*, de Cynthia Rimsy (Sudamericana, 2001; Lastarria y de Mora, 2024), *13 viajes in vitro*, de Mercedes Cebrián (Blur, 2008); *Mis dos mundos*, de Sergio Chejfec (Candaya, 2008); *Una luna: diario de hiperviaje*, de Martín Caparrós (Anagrama, 2009); *Papeles falsos*, de Valeria Luiselli (Sexto Piso, 2010, 2020); *Cuaderno alemán*, de María Negroni (Alquimia, 2015); *Hermano de hielo*, de Alicia Kopf (Alpha Decay, 2016); *Barcelona: libro de los pasajes*, de Jorge Carrión (Galaxia Gutenberg, 2017) y *Había mucha neblina o humo o no sé qué*, de Cristina Rivera Garza (Random House, 2017). Tots ells són noms que, si bé d'escriptors i escriptores joves (entre trenta i cinquanta anys), ja s'han consagrat d'una o altra manera (premis, recepció crítica, institucions acadèmiques...). D'altra banda, la perspectiva transatlàntica, explica Sheila Pastor, ve motivada no només per l'intercanvi i el desplaçament real dels autors a ambdós costats de l'oceà, sinó també per la convergència d'una sèrie de patrons estètics i genèrics comuns (podem afegir que aquesta

convergència es pot estendre a altres gèneres literaris, especialment al camp de la narrativa, amb sincronies lingüístiques, temàtiques, etc.).

Arrenca l'obra amb una sentència que pot semblar una obvietat però que cal repetir-la quan, sovint encara ara, hi ha actors culturals que s'afanyen a sacralitzar uns gèneres (novel·la, poesia, teatre) i a menystenir-ne d'altres: «El viaje, tan tentador y cotidiano a un tiempo, es por derecho propio uno de los grandes temas de la literatura universal» (p. 11). I no només és «tema», sinó mirada, mètode i relat. El viatge com a motiu literari, però també com a closca, com a vehicle que ens permet conèixer l'alteritat i, des de l'Altre, conèixer-nos a nosaltres mateixos. Continua Pastor defensant que l'auge del gènere de la literatura viatgera ja en ple segle XXI la va portar a mirar amb precaució com poder definir la pervivència i la moda del viatge en l'àmbit literari.

No esperes de mí los mapas parteix d'un context d'escriptures hispàniques, tot i que brinda una metodologia que permetria obrir el camp a un àmbit transnacional, i és una rellevant contribució teòrica sobre el gènere, que experimenta una clara renovació formal en el nou segle: pràctica híbrida de gèneres diversos, predilecció per les formes breus i el fragment, omnipresència de la primera persona del singular i tendència a partir de les impressions personals, desdibuixament de les fronteres entre la realitat i la ficció, o una creació deutora de les noves tecnologies, entre d'altres aspectes estudiats al llibre. L'enfocament de l'estudi traça dues dimensions: en primer lloc, la idea mateixa de moviment i com s'inscriu l'escriptura en aquesta mobilitat; i en segon lloc, les formes literàries que adquireix el relat del desplaçament.

Per tal d'articular aquestes reflexions, Sheila Pastor ha endreçat la seva anàlisi mitjançant cinc capítols. El primer, «Dinámicas del desplazamiento: viajar (y escribirlo) en el siglo XXI», desgrana quina és la concepció del viatge per al subjecte contemporani: com es viatja en el segle XXI, com interfereixen les noves tecnologies, com el viatge s'ha instal·lat als nostres horitzons vitals i quins ecos simbòlics conté aquest fet, com el viatge i la ciutat actual s'interrelacionen, etc. Tot seguit, el segon capítol, «El relato de viaje y sus derivas en la literatura contemporánea», se centra en l'estudi de les poètiques del desplaçament: com s'escriu la nova manera de viatjar i d'entendre el viatge. Aquestes «noves» poètiques (potser ens hem de qüestionar si són tan noves, tan *segle XXI*, o són radicalitzacions, actualitzacions d'aspectes ja temptejats durant el segle XX...; per això Sheila Pastor es retreu als antecedents literaris de la centúria passada) tenen com a característiques principals l'entronització de la fragmentarietat i de la mistificació genèrica (crònica, dietari, assaig).

El tercer capítol, «Las derivas del espacio: crónica, retórica y desplazamiento», aborda l'anàlisi de les obres de Chejfec, Caparrós i Cebrián; el quart, «Las derivas de la experiencia: dietario, inventario e imagen», les de Rinsky, Negroni i Kopf; i el cinquè, «Las derivas de la literatura: ensayo, archivo y montaje», les de Luiselli, Carrión i Rivera Garza.

Com dèiem a l'inici d'aquesta ressenya, el títol del llibre conté, poèticament, la llavor d'una de les idees més interessants de l'estudi: «El viajero contemporáneo no brinda mapas a su regreso. Ni son ya necesarios, ni probablemente pudiera lograrlos con la palabra [...]. Prefieren el trayecto al destino, el estilo fragmentario a la exhaustiva descripción; acomodan, en fin, la condición errante del sujeto contemporáneo a la escritura» (p. 20). Pastor s'ha esmerçat a tractar de comprendre les poètiques del

desplaçament, tot analitzant les pràctiques actuals de mobilitat, atès que existeix una correlació evident entre l'experiència que genera l'escriptura i la brutal inestabilitat del gènere literari escollit per vehicular-la (p. 255). Arriba, al final del llibre, a conclusions interessants: des del punt de vista textual, hi observa una tendència a la digressió, la manca de cura de la narració de l'itinerari seguit, la reducció de diàlegs o la naturalesa discursiva del text; en pla general, sobresurten la barreja genèrica i aquesta idea que amara tota l'obra: «la escritura del viaje es errática y variable porque responde a la vez a una expresión y a una experiencia del desplazamiento, a sus poéticas y a sus dinámicas» (p. 257).

És un llibre de lectura àgil i amena, suggeridor de nombrosos estudis i assaigs filosòfics sobre aquesta qüestió, i una mirada sorprenent i de radical contemporaneïtat per apropar-nos a noms indispensables de la literatura en castellà que ve d'Amèrica i de la Península: Cristina Rivera Garza, Martín Caparrós, Valeria Luiselli, Jorge Carrión, Mercedes Cebrián, Cynthia Rimskey, María Negroni, Alicia Kopf i Sergio Chejfec ens brinden, gràcies a l'estudi de Sheila Pastor, noves capes de sentit que, perfectament, ens emmirallen en les nostres pròpies pràctiques de desplaçament.

[Blanca Ripoll Sintes](#)

Professora de literatura espanyola a la Universitat de Barcelona